

ЦЕГЛЯНІ СКЛЕПІННЯ БАЛКОНІВ: ІСПИТ ЧАСОМ

Г. М. Агєєва, канд. техн. наук, с.н.с.

Національний авіаційний університет, м.Київ, Україна

Актуальність теми доповіді

Цегляні склепіння є поширеним конструктивним рішенням перекриттів, яке використовувалось в архітектурі житлової забудови м. Києва на зломі XIX-XX ст. Вони достатньо масивні, мають низку конструктивних обмежень, але оригінальні за архітектурно-технічним виконанням. Просторові системи мурованих склепінь дуже чутливі до змін в умовах експлуатації, ефективність якої обмежується 80 роками [1]. Значна частина житлових будинків, складовими тримального остова яких є перекриття по металевих балках та цегляних склепіннях, побудована понад 100 років по тому. Внаслідок цього, доцільно оцінити експлуатаційну придатність окремих конструкцій, які перебувають за межами терміну ефективної експлуатації.

Мета доповіді – оприлюднення результатів архівних розвідок, пов'язаних з вивченням творчого доробку архітектора М. Казанського, та досліджень технічного стану балконів, основними конструктивними елементами яких є металеві прокатні балки та цегляні склепіння.

Основні результати дослідження

Цегляні склепіння балконів і досі прикрашають фасади колишніх прибуткових будинків суцільної забудови вулиць м. Києва (вул. Борисоглібська, Велика Житомирська, Прорізна, Сагайдачного, Ярославів Вал та ін.). Такими балконами акцентували зрізані фасадні площини будинків, які розташовувались на перетині вулиць. Архітектуру зрізаних фасадних площин у рівні першого або цокольного поверху автори проектів довільно часто доповнювали входами до торговельних приміщень.

Як наслідок, окрім основної функції - літньої площадки для відпочинку, перекриття склепінєвих балконів виконували й додаткові функції в системі будинку. Це - піддашок над входом у торговельні приміщення цокольного (Андріївський узвіз, 15, вул. Владимирская, 95/42 та ін.) та першого поверху (вул. Межигорська, 26/24, вул. Стрітенська, 4/13 та ін.). В окремих випадках – піддашок над вікном (вул. Гончара, 8/5) або балконом, які розташовані у рівні нижнього поверху (вул. Стрітенська, 4/13 та ін.). Балкон над входом у торговельні приміщення мав невеликий виліт (до 1 м) та площу, але цього було достатньо для інформаційної організації перехрестя та привабливання уваги потенційних покупців. То була, насамперед, своєрідна *kathedra* - зона контролю за зовнішньою ситуацією та активністю конкурентів (наприклад, перехрестя вул. Гончара та вул. Стрітенської).

У творчості архітектора М. Казанського таке архітектурно-конструктивне рішення балконів було улюбленим. Зокрема, воно застосоване в перебігу будівництва 2-3-хповерхових житлових будинків

на перехрестях - вул. Володимирська, 95/42 (1895 р.), вул. Гончара, 8/5 (1892 р.), вул. Межигірська, 26/24 (1898 р.), вул. Стрітенська, 4/13 (1892-1896 рр.).

Ці чотири будинки є представниками «цегляної» архітектури, фасади яких насичені декоративним муруванням (карнизи, наличники, портали тощо). Вони мають складні періоди експлуатації: початкові об'єми неодноразово надбудовувались, до них прибудовувались нові секції тощо. Усе це супроводжувалось переплануванням внутрішніх приміщень різного рівня складності.

Як наслідок, збільшувалися та перерозподілювалися навантаги на тримальний остов будинку, змінювалися умови роботи конструкцій тощо. Нові планувальні рішення вимагали влаштування нових балконів, спорудження яких виконувалось за іншими, більш індустріальними конструктивними рішеннями. Під час проведення планових ремонтних робіт балкони замінювались на такі, що влаштовані по металевих консолях.

Але зміни об'ємно-планувальних параметрів будинків та архітектурно-художніх рішень фасадів не супроводжувались втратою цегляних склепінь балконів – своєрідних ознак авторського стилю архітектора М.Казанського. Один або два прямокутних у плані балкона, розташованих один над одним, мали комбіновані огороження: між двома масивних цегляних стовпчиків розташовувались декоративні ґрати із цегли (вул. Стрітенська, 4/13), металу (вул. Володимирська, 95/42, вул. Межигірська, 26/24) або плоскі фігури (балясини) із деревини (вул. Гончара, 8/5).

Під час технічного обстеження будинку по вул. Володимирської, 95/42 в 1995 р. були зафіксовані значні зміни у тримальному остові, нерівномірні осадки фундаментів тощо. Розрахункова величина фізичного зношування будинку складала 57% (технічний стан – «незадовільний»). Разом з тим констатувалось, що склепіневий балкон мав незначні за площею порушення цегляного мурування та захисного шару однієї із металевих консолей. Виявлені ознаки та розрахункова величина фізичного зношування (до 40%) дозволили оцінити технічний стан балкону після 100 років експлуатації як «задовільний». На жаль, на початку XXI ст. під час проведення підготовчих робіт з реконструкції садиби балкон був втрачений разом з будинком.

Після 100 років експлуатації будинку по вул. Межигірської, 26/24 склепіневий балкон мав значно гірший технічний стан, про що свідчили значні за площею руйнації цегляного мурування (рис.1, а). Але якість ремонтно-відновлювальних робіт, виконаних на замовлення власників приміщень першого поверху, сучасні будівельні матеріали та технології дозволили відтворити конструктивне рішення цегляного склепіння та повернути перехрестю яскраву ознаку організації міського побуту кінця XIX – початку XX ст. (рис.1, б). Крім того, було встановлено нове металеве декоративне огороження, цегляні стовпчики увінчано світильниками

«Куля». Останні призначались не тільки для освітлення, вони рекламували специфіку торговельного закладу, розташованого у рівні першого поверху.

а)

б)

Рис.1. Фрагменти фасада будинку, вул. Межигірська, 26/24:
а – 2001 р., фото М. А. Розанової; б – 2012 р., фото автора

Задовільний технічний стан склепінених балконів ще двох будинків (вул. Гончара, 8/5, вул. Стрітенська, 3/14) є результатом якісного проведення ремонтно-відновлювальних робіт.

Апробація і впровадження результатів дослідження

Позитивний досвід ремонту та відновлення цегляних склепінь балконів може бути поширений у будівельній практиці м. Києва. Забудова XIX-XX ст. ще має у своєму складі оригінальні технічні рішення, в основу яких покладені цегляні склепіння [2]. Характерні для свого періоду будівництва, з часом вони стають одиничними та можуть бути втрачені для практики масового та індивідуального будівництва.

Висновки

1. Цегляні склепіння балконів, розташованих на зрізаних наріжних частинах фасадів будинків 1892-1898 років побудови, витримали іспит часом.

2. За умов дотримання правил технічної експлуатації будинків, такі балкони зберігатимуть експлуатаційні якості й за межами встановленого нормами терміну ефективної експлуатації [1, 3].

Список використаних джерел

1. **ВСН 53-86 (р)** Правила оценки физического износа жилых зданий/ Госгражданстрой. – Введ. 1987-07-01. - М.: Прейскурантиздат, 1988. – 72 с.

2. **Крумелис Ю.** Решения балконов старинных зданий// Янус. Недвижимость. - №15, серпень 1998 р. – С.11.

3. Правила утримання жилих будинків та прибудинкових територій// Офіційний вісник України. – 2005. - №5. – С.285-330.